

Й. М. Петрович, Ю. Г. Бондаренко, О. П. Просович
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

<https://doi.org/10.23939/semi2019.03.003>

© Петрович Й. М., Бондаренко Ю. Г., Просович О. П., 2019

У статті розкрито суть та структуру інституційного середовища. Виділено формальні і неформальні інститути та висвітлено їхню роль. Значну увагу приділено питанням державного регулювання рекреаційної сфери в низці зарубіжних країн. Проаналізовано нормативно-правові акти, які регламентують рекреаційну сферу в Україні. Визначено вплив інституційного середовища на формування і діяльність рекреаційно-туристичної сфери в Україні. Виявлено необхідність узгодження деяких понять рекреаційної сфери законодавчо, розроблення національних стандартів надання рекреаційно-туристичних послуг, узгодження їх з міжнародними стандартами. Запропоновано заходи для покращення інституційного середовища держави з метою підвищення конкурентоспроможності національного рекреаційно-туристичного продукту-послуги.

Ключові слова: інституційне середовище, рекреаційна сфера, туристична діяльність, нормативно-правові акти, курорти.

Y. Petrovych, Yu. Bondarenko, O. Prosovych
Lviv Polytechnic National University
Department of Management of Organizations

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AS AN IMPORTANT PREREQUISITE OF DEVELOPMENT OF RECREATIONAL AND TOURIST SPHERE

ã Petrovych Y., Bondarenko Yu., Prosovych O., 2019

The objectives of this article are to determine the essence and structure of the institutional environment, as well as to study its impact on the formation and activities of recreation and tourism in Ukraine.

The article reveals the essence of the institutional environment from different points of view. The formal and informal institutions are defined and their role is highlighted. Considerable attention is paid to the analysis of normative legal acts and state electronic resources of a number of foreign countries.

The normative legal acts regulating the recreational and tourist sphere in Ukraine are considered. The Laws “On Tourism”, “On Resorts”, “On the Nature Reserve Fund of Ukraine”, “On Environmental Protection”, the Land Code, as well as the Regulation “On recreational activities within the territories and objects of the nature reserve fund of Ukraine” etc. are analyzed. It has been found that recreational activities are less protected than tourism, although tourism is an integral part of recreation. It is the normative and legal acts in the field of recreation that must fully ensure the protection and development of the natural-recreational, historical and cultural potential of our country and regulate tourist activity in Ukraine.

Based on the analyzed regulatory legal acts of Ukraine in which the resort and recreation sphere is included in the list of priority economic sectors and, taking into account the demand factors, tendencies and tendencies in the development of the recreational services market, it is stated that there is a need to improve the state policy in this area, the introduction of effective management, organizational, legal, economic, investment mechanisms of its development as a highly profitable branch of the country's economy. The necessity of adjustment of some concepts of recreational sphere in legislation, development of national standards of provision of recreational and tourist services, their harmonization with international standards, ensuring the conformity of quality and prices of recreational and tourist product-services, which will increase the competitiveness of recreational sphere and reach the international level of its functioning, has been identified. To this end, the state authorities should pay attention to the development of regulation of small and medium-sized businesses, which are the foundation of the economic development of the recreational sphere. For the rational and effective use of recreational, natural, tourist, medical and other resources of Ukraine, it is necessary to form a recreational and tourist environment by creating and ensuring the functioning of the development zones of resorts and tourism, to create, implement and offer the consumer a competitive national recreational and tourist product-service.

Key words: institutional environment, recreational sphere, tourism activity, legal acts, resorts.

Постановка проблеми

Гальмування темпів зростання економічного розвитку України зумовлене неузгодженістю між потенційними можливостями розширювати рекреаційну діяльність та чинною системою управління цією діяльністю в умовах ринкової нестабільності і жорсткої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Протягом останніх років українські вчені активно досліджують питання формування інституційного середовища та його ролі у забезпеченні економічного розвитку держави. Зокрема, різні складові інституційного “середовища” розглядає В. О. Поворозник [1], визначальну роль інституцій у суспільстві виділяє А. Гриценко [2], суть формальних і неформальних інститутів досліджує М. В. Оліховська [3]. Інституційне забезпечення туристичної галузі України досліджували М. Мальська, Н. Русановська, І. Яковенко, Н. Яцук та ін. [4–7].

Сьогодні рекреаційно-туристична сфера є однією з найпривабливіших і найдинамічніших у своєму розвитку галузей економіки та регулюється значною кількістю нормативних актів, які не зовсім узгоджені між собою. Відповідно до Закону України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” [8] визначено основи державної політики у інвестиційній сфері на 2013–2032 роки. Пріоритетними цей Закон назвав галузі, які спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції та високоякісних послугах. Розпорядженням КМУ від 14 серпня 2013 р. № 843-р “Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки” [9] курортно-рекреаційну сферу було віднесено до числа пріоритетних. Отже, дослідження рекреаційної сфери в інституціональному напрямку є важливим і необхідним для повноцінного стимулювання її розвитку.

Постановка цілей

Цілями цієї статті є визначення сутності та структури інституційного середовища, а також дослідження його впливу на формування і діяльність рекреаційно-туристичної сфери, зокрема аналізується в достатньому обсязі зарубіжний досвід та вітчизняне законодавство у цій сфері.

Виклад основного матеріалу

Кожний соціум у своєму розвитку створює середовище, відповідне до своїх уявлень, бажань, вимог, що впливає на становлення держави як незалежної одиниці. Економічні, соціальні, правові, політичні, інформаційні, духовні та територіальні умови є фундаментом розвитку підприємницької діяльності та держави загалом.

Загалом, в економічній літературі інституції представлені з різних точок зору, серед яких доцільно виокремити такі:

- інституції як правила і норми;
- інституції як закони та організації (установи), що контролюють певні соціальні відносини;
- інституції як примусовий механізм;
- інституції як соціальні відносини;
- інституції як механізм вирішення конфліктів між економічними суб'єктами;
- інституції як стандарти поведінки;
- інституції як звички, рутини, звичаї, традиції; інституції як стереотипи мислення;
- інституції як рівновага в стандартній координаційній грі, що повторюється [1, с. 6].

Своєю чергою, А. Гриценко, вважає, що в суспільстві немає нічого, що б не являло собою інституції. Інституції – це не просто елементи суспільства, це все суспільство, розглянуте в певному аспекті [2, с. 21].

До основних інструментів інституціональних реформ можна віднести: нормативні акти та закони, грошово-валютний механізм, податкову систему, бюджет, ринкову інфраструктуру, інвестиційний механізм, приватну власність. Отож, інституційне середовище – це чітко впорядкована сукупність інституцій, що створює певні обмеження для економічних суб'єктів, які функціонують у конкретній системі координації господарської діяльності, утворюючи політичні, соціальні і юридичні межі взаємодій між людьми [3].

М. В. Оліховська вважає, що з погляду інституціоналізму суб'єкт господарювання є інституцією (інститутом), що функціонує на основі формальних і неформальних інститутів. У сукупності формальні і неформальні інститути утворюють структуру, яка є ідентичною до структури економіки і суспільства та відображає систему виробничих і суспільних відносин [3]. Окрім того, формальні інститути є основними з позиції функціонування та розвитку економіки держави, зокрема, вони також визначають особливості і напрям розвитку неформальних інститутів.

До формальних інститутів належать державні органи регулювання, законодавчо-нормативну базу держави, підприємства, організації, наукові установи, контролюючі організації. Формальні інститути повинні стати стабільним фундаментом розвитку суспільства і пристосовуватися до змін зовнішнього середовища.

Неформальні інститути – це система правил та норм, які відображають і характеризують неофіційно встановлену культуру та соціальну поведінку у суспільстві. Значну, а інколи і ключову роль у системі неформальних інститутів відіграють історичні та етнічні традиції, суспільно встановлені норми, обмеження, свідомість, середовище, очікування тощо.

Важливою складовою інституціоналізму є інститути влади та управління, які здійснюють планування розвитку держави; організування і стимулювання підприємницької діяльності з допомогою такого важелю та інструменту, як законодавчо-нормативна база. Отже, всі інститути, які діють на території держави, створюють єдине середовище, в якому ведуть свою діяльність суб'єкти господарювання, зокрема організації рекреаційної сфери. Сучасний стан інституційного середовища, в якому функціонує суб'єкт рекреаційної сфери, значною мірою впливає на результати його діяльності, створюючи або бар'єри, або умови для розвитку. Отже, рекреаційна сфера потребує державного регулювання за двома напрямками: розвитком рекреаційної діяльності суспільства й розвитком економічної галузі [7].

Вирішення цих проблем становлять інтерес у низці зарубіжних країн. Зокрема, у Польщі до 2010 року рекреація регламентувалася Законом “Про фізичну культуру” [10], який передбачав створення відповідних матеріальних та технічних умов у сфері фізичного відпочинку та рекреації і визначав завдання для популяризації цінностей фізичного відпочинку та організації занять, змагань спортивно-оздоровчого, рекреаційного характеру. Першочерговим завданням органів державного управління та місцевого самоврядування було забезпечення правильної реалізації процесу фізичного виховання, рекреації тощо. Натомість, Міністерство спорту і туризму розробило програму “Розвиток спорту до 2020 р.” [11]. У цій Програмі рекреацію розглядають як вид спортивної фізичної активності, який, по суті, не пов'язаний із практикою спорту відповідно до чинних

спортивних правил, але відбувається у вигляді активного відпочинку у рекреаційній зоні або на об'єктах інфраструктури відпочинку, наприклад, на ігровому майданчику, у канатному парку та ін. За даними Головного управління статистики Польщі у 2016 р. 46,6 % домогосподарств брало участь у спортивній і рекреаційній діяльності, з них 21,7 % регулярно [12]. У Польщі ведуть статистику продажу спортивного інвентаря домогосподарствам, що дає змогу відповідним державним органам відстежувати показник умовного зацікавлення населення спортом і активним відпочинком. Отож, процес відтворення здоров'я, за що відповідає рекреаційна сфера, є однією з основних умов розвитку Польщі як суспільства, яке дбає про відпочинок та дозвілля своїх громадян.

У 1915 р. в Нью-Йорку на численні запити населення була видана брошура під назвою "Рекреаційне законодавство" (Recreation Legislation), яка містила нормативні акти, що регламентували різні форми громадського відпочинку і була підготована відділом рекреації під редакцією Lee F. Hanmer, August H. Brunner [13]. Загалом, брошура включила в себе лише закони, які регламентували і пояснювали обов'язки місцевих громадських організацій, які діяли у сфері рекреації, і яким дозволялося використовувати приміщення державних шкіл для створення цивільних центрів, де вони зустрічалися та обговорювали питання про організацію відпочинку для громади. Одним із таких був Закон, який надавав повну владу і повноваження муніципалітетам у придбанні землі для створення державних парків чи майданчиків. У брошурі було зібрано всі нормативні документи, які регламентували всю діяльність, яку відносили до рекреаційної того часу, за кожним штатом зокрема і за всіма великими містами США.

На сьогодні у Сполучених Штатах Америки рекреації також приділено достатньо уваги та створені умови для її розвитку. Розроблений і функціонує єдиний пошуковий електронний ресурс Recreation.gov [14] для резервування, планування поїздок та надання інформації про об'єкти та заходи відпочинку, що пропонуються різними Федеральними агентствами. Recreation.gov – це найбільша служба бронювання оздоровчого відпочинку в США, яка нараховує понад 60 000 об'єктів у більш ніж 2500 місцях. Цей ресурс пропонує заздалегідь бронювати федеральні об'єкти, які дають змогу вибрати з великої кількості варіантів відпочинку саме ті, які є до вподоби рекреантам. До них належить: індивідуальні кемпінги, групові кемпінги, екскурсії, інше. Загалом, Сполучені Штати мають 53 національні парки та більш ніж 6,600 державних паркових об'єктів. Margaret Walls у своїй публікації порушує важливу тему пошуку джерел фінансування місцевих парків та вирішення проблем, які виникають у їх діяльності, наводить статистику зростання популярності у населення такого виду рекреації [15]. Це свідчить про важливість цього виду рекреації в житті американців та дає усвідомлення ролі парків, природних і біосферних заповідників, які стали основою рекреаційної інфраструктури у США.

Вагомого значення набуває рекреаційне використання приватних земель. У всіх штатах США є статuti рекреаційного використання, які передбачають надання пільг чи допомоги землевласникам, які дають змогу громадськості в'їжджати на свою територію з метою рекреаційної діяльності [16]. Основою статуту рекреаційного використання є те, що потреба громадськості в рекреаційних землях перевищила здатність місцевих, державних та федеральних урядів надавати такі території. Це вплинуло на створення безлічі законодавчих актів, які регламентують рекреаційну діяльність у світі [17]. Для розвитку рекреаційної діяльності в США існує рекреаційний кредит [18], який надається обраним заявникам, переважно фермерським господарствам, для диверсифікації їх діяльності.

Канада, Австралія, Норвегія, Англія, США [19–23] і багато інших країн мають розроблені програми з розвитку рекреаційної діяльності, на державних електронних ресурсах пропагується здоровий спосіб життя та активний відпочинок, що свідчить про підтримку розвитку рекреаційної діяльності на рівні держави. Більшість країн надають значні повноваження місцевим органам влади у забезпеченні розвитку рекреаційної сфери на місцях. Скажімо у Торонто, Квінсленді, місцева влада розробила сайти, де представила всі види рекреаційної діяльності, яка є можливою на цих територіях [24, 25].

Більшість країн світу є зацікавленими у розвитку рекреаційної діяльності, оскільки однією з основних функцій державних органів управління є організування оздоровчої, лікувальної та

культурної діяльності на спеціалізованих територіях у вільний час населення для відновлення їх психофізичних і моральних сил, що збільшить продуктивність праці і тим самим має впливати на економічне зростання держави. Таким чином, рекреаційній діяльності у світі приділяють значну увагу і безпосереднім її організатором та відповідальним за розвиток є місцева влада за повної підтримки державних центральних органів [26]. Організування рекреаційної діяльності в основному полягає у розвитку можливостей території та створення привабливих умов у відновленні сил громади і залучення їх таким чином до прийняття безпосередньої участі у житті громади з одного боку, і розвитку підприємницької діяльності у сфері рекреації з іншого. В рекреаційній сфері лідерами стали Канада, США, Великобританія, де в межах комерційного сектора створена потужна індустрія дозвілля і державні організації беруть у цьому активну участь. Це сприяє популяризації сфери рекреації на державному рівні і дозволяє дозвіллю займати одне з важливих місць у житті людини. Отже, рекреація в світі займає важливе місце в культурній і суспільній політиці держави.

Розвиток рекреаційної сфери зумовлений потребою людини в оздоровленні, відпочинку, лікуванні, спорті, пізнавально-екскурсійному занятті, тощо, тобто змістовним проведенням вільного часу в період дозвілля. Задоволення цього комплексу потреб передбачає використання засобів: природних, соціальних, культурних тощо. Швидкі темпи зростання НТП, процесів глобалізації та інтеграції сприяли перетворенню рекреаційної сфери в окрему галузь з надприбутками. При цьому економічні, виробничі, управлінські, технологічні зв'язки рекреаційної сфери з іншими галузями економіки розширились та почали доповнювати одне одного, тим самим збільшивши синергійний ефект від взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності.

У цьому контексті розглянемо детальніше інституційний вплив на розвиток рекреаційної сфери в Україні. Сьогодні в Україні одним із пріоритетів розвитку визначено рекреаційну сферу як елемент соціально-економічного зростання держави та вагомий чинник стабілізації і структурної перебудови національної економіки. Зокрема, пріоритетність розвитку “курортно-рекреаційної сфери” зазначено у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. (постанова КМ України № 1001 21.07.2006 р.) [27]. Зі здобуттям незалежності Україна отримала у спадок централізоване керівництво рекреаційно-туристичним господарством, яке функціонувало в єдиному комплексі Радянського Союзу [4] та було у підпорядкуванні Головного управління по туризму Української РСР [28]. З 1993 по 2004 рік центральним органом державної виконавчої влади, який підпорядковувався Кабінету Міністрів України, був Державний комітет України по туризму (Держкомтуризм), який реалізував державну політику в галузі туризму і ніс відповідальність за подальший розвиток галузі.

Сучасною правовою базою туризму є Конституція України (254к/96-ВР), Закон “Про туризм” та інші нормативно-правові акти, які видані відповідно до них. Майнові відносини в сфері туризму регулюються Цивільним (435-15) та Господарським кодексами України (436-15). У 1995 р. введений у дію Закон України “Про туризм” [29, 30], який діє і сьогодні. У першій редакції Закону в преамбулі була сформульована така мета: “Створення правової бази для становлення туризму як високорентабельної галузі економіки та важливого засобу культурного розвитку громадян, забезпечення зайнятості населення, збільшення валютних надходжень, захист законних прав та інтересів туристів і суб'єктів туристичної діяльності, визначення їх обов'язків і відповідальності” [29]. За теперішньою редакцією додали загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму. У першій редакції основний акцент зроблений на становлення туризму як галузі економіки та розроблення важелів для ефективної діяльності підприємств туристичної сфери, населення і туристів, тобто враховані всі сторони, які зацікавлені у створенні високорентабельної галузі економіки держави. У сьогоднішній редакції Закону України “Про туризм” основну увагу приділено визначенню загальноправових, організаційних, виховних та соціально-економічних важелів управління, що вказало головний напрям реалізації державної політики в галузі туризму. Закон чітко окреслює повноваження Кабінету Міністрів України та органів виконавчої влади щодо формування державної політики в туризмі. З іншого боку органи державної влади, місцевого самоврядування несуть відповідальність за контроль та безпеку, захист законних прав, інтересів громадян України, охорону туристичних ресурсів і об'єктів. Слід зауважити, якщо розглядати туризм як один із видів рекреації, який включає в себе лікування/оздоровлення та відпочинок [31], то цей Закон повинен містити більш

повну правову сторону щодо регулювання рекреаційної діяльності. Зокрема, у статті 2 “Законодавство України про туризм”, перераховані нормативні документи, які регламентують діяльність цього закону, однак не містять згадки про курортно-рекреаційну діяльність в Україні. Стаття 4 “Організаційні форми та види туризму” містить лише тлумачення суті міжнародного і внутрішнього туризму, а також перераховано види туризму. Складається враження, що туризм і рекреація – це дві різні галузі. Отже, згаданий Закон містить лише згадки про рекреацію, а саме:

- містобудівне планування, проектування повинно бути максимально інтегроване до місцевого соціально-економічного, природного та історико-культурного середовища на територіях рекреаційних зон;

- реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом становлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу;

- Верховній Раді Автономної Республіки Крим відповідно до законів України надається право вирішувати питання та здійснювати виконавчі та організаційно-розпорядчі функції щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму.

Варто звернути увагу лишень на статтю 10 “Повноваження центральних органів виконавчої влади”, яка дає розуміння важливості курортно-рекреаційної сфери для держави. В ній, зокрема, йдеться про центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів та реалізує державну інвестиційну політику в цій галузі.

Ще одним законом, який повинен регламентувати правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортно-рекреаційної сфери, є Закон України № 2026-III від 05.10.2000 “Про курорти” [32]. Він спрямований на забезпечення використання природних лікувальних ресурсів і природних територій курортів та їх охорони. Згідно зі статтею 1 цього закону, курортом є освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, яку використовують з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і яка підлягає особливій охороні. Статтею 36 обумовлено наявність Державного кадастру природних територій курортів України, який є системою відомостей про правовий статус, якісні характеристики цих територій, їх лікувальну, рекреаційну та іншу цінність. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері діяльності курортів відповідно належить реалізація загальнодержавних і місцевих програм освоєння земель оздоровчого та рекреаційного призначення, генеральних планів (програм) розвитку курортів та інше. Отож, в ньому, як і в Законі “Про туризм” лише опосередковано згадується рекреація, а чіткого роз’яснення термінів “рекреація”, “рекреаційне призначення”, рекреаційні зони там немає. Загалом, за 18 років дії згаданого Закону були внесені зміни, які стосувалися передачі повноважень, зменшення кількості та зміни виконавчих органів контролюючих і наглядових служб, що реалізують державну політику у сфері курортів.

Згідно з Постановою КМУ № 442 від 10 вересня 2014 р. (поточна редакція від 13.01.2017) “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” було ліквідовано Державне агентство з туризму та курортів, а його функції покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів) [33]. Ці зміни стосувалися структурної реформи і були покликані вдосконалити систему діяльності органів державної влади та при цьому зменшити тиск на підприємців, створюючи відкриті та прозорі умови для реалізації державної політики, підвищуючи ефективність функціонування державного нагляду і контролю.

Важливість і необхідність регламентування права рекреаційного природокористування набуває все більшої актуальності. Лише нещодавно юристи та географи почали розглядати природні рекреаційні ресурси і відповідно рекреаційне природокористування з позицій інтересів окремого відпочивальника. І. М. Яковенко зазначає, що процес використання природних ресурсів у рекреаційних цілях часто є неорганізованим, стихійним і, отже не має необхідного управлінського характеру з боку державних органів влади [6, с 20]. Такі погляди почали висловлювати і представники екологічного права. Зокрема, І. О. Русановська розглядає суб’єктивне право загального рекреаційного природокористування як природне, абсолютне, немайнове право, зміст якого випливає зі змісту прав громадян, визначених у Конституції та Законі України “Про охорону навко-

лишнього природного середовища”, і яке виявляється у можливості використовувати ними корисні властивості рекреаційних ресурсів для підтримки та підвищення своїх життєвих сил [5, с. 102].

Доцільно також розглянути такі Закони України, які мають дотичність до рекреаційної сфери і впливають та регулюють її діяльність. До цих законів належить Закон України № 2456-12 від 16.06.1992 р. “Про природно-заповідний фонд України” [34], який визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об’єктів, дає визначення термінам “зона регульованої рекреації” та “зона стаціонарної рекреації”.

Метою Наказу № 330 від 22.06.2009 “Про затвердження положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України” є удосконалення організування рекреаційної діяльності установ природно-заповідного фонду України [35]. Цей Наказ діє відповідно до Закону України “Про природно-заповідний фонд України” та Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.02.2010 N 1524 (1524-2006-п) [36]. У ньому подано тлумачення основних термінів, які окреслюють діяльність суб’єктів та об’єктів рекреаційної сфери. Зокрема, у документі визначено поняття “рекреант”, “рекреація”, “рекреаційна діяльність”, “суб’єкти рекреаційної діяльності”, “рекреаційна інфраструктура”, “рекреаційні території” і т.д. Цей Наказ також регламентує основні напрями і види рекреаційної діяльності у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ). Основний наголос зроблено на створення умов для організованого та ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності з дотриманням режиму охорони заповідних природних комплексів та об’єктів; на забезпечення попиту рекреантів на загальнооздоровчий, культурно-пізнавальний відпочинок, туризм, інше, через організацію рекламно-видавничої та інформаційної діяльності серед відпочивальників, туристів та формування у рекреантів і місцевих жителів екологічної культури [35]. Також важливе місце займає охорона ПЗФ. Слід відзначити, що згаданий нормативно-правовий акт містить такі основні види рекреаційної діяльності [35]:

- відпочинок (загальнооздоровчий відпочинок, культурно-пізнавальний відпочинок, короткостроковий відпочинок (від 5–10 годин до 1–2 днів), розбиття наметів і розкладання вогнищ у спеціально обладнаних та відведених для цього місцях);

- екскурсійна діяльність;

- туристична діяльність (науково-пізнавальний пішохідний туризм, орнітологічний туризм (спостереження за птахами), етнографічний туризм (ознайомлення з народними традиціями, фольклором, побутом, архітектурою та іншими ментальними цінностями місцевого населення), лижний туризм (гірськолижний та лижні подорожі та прогулянки), велосипедний туризм (прогулянки та подорожі на велосипедах), кінний туризм (прогулянки та подорожі на конях), водний туризм (спуск гірською річкою на надувних плотках, човнах, катамаранах (рафтинг), подорожі на яхті, катання на водних лижах, віндсерфінг, прогулянки на човнах), спелеотуризм (відвідування печер), підводний туризм (підводне плавання з аквалангом, екскурсії до підводних печер і гротів (дайвінг), парашланеризм (прогулянки та подорожі на парапланах), дельтапланеризм (прогулянки та подорожі на дельтапланах), балунінг (прогулянки та подорожі на повітряних кулях);

- оздоровлення (використання рекреантами природних лікувальних ресурсів ПЗФ з метою відновлення своїх розумових, духовних і фізичних сил);

- любительське і спортивне рибальство та полювання.

Регламентування Законом цих видів рекреаційної діяльності набуває дедалі більшої актуальності і стає надзвичайно важливим питанням, оскільки із розвитком в Україні зеленого або сільського туризму, який, зокрема, опирається на реалізацію права загального рекреаційного природокористування в межах і за межами населених пунктів та із запровадженням права приватної власності на землю потребує узгодження публічних інтересів і приватних інтересів осіб, у власності яких перебувають земельні ділянки, що потенційно можуть використовуватися при реалізації цього права [37].

Регламентує рекреаційну діяльність також Земельний кодекс України [38], у якому визначено терміни: землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, землі оздоровчого призначення, землі рекреаційного призначення, землі історико-культурного призначення. Наявність у Земельному кодексі відповідних статей, свідчить про необхідність регла-

ментувати раціональне використання земель рекреаційного призначення та їх охорону. Сьогоднішнє раціональне використання природо-ресурсного потенціалу дозволить в майбутньому стати вагомим джерелом економічного розвитку держави.

Отже, рекреаційну діяльність фактично регламентує Закон України “Про природно-заповідний фонд України” [39], Земельний кодекс України [38] та Наказ “Про затвердження положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України” [35], які дають можливість з’ясувати місце рекреаційної діяльності у державній ієрархії пріоритетів та визначити умови існування суб’єктів рекреаційної діяльності та об’єктів природно-заповідного фонду, що здійснюють свою діяльність відповідно до вимог чинного природоохоронного законодавства. Закони “Про туризм” та “Про курорти” навіть в останній версії тільки опосередковано торкаються проблем розвитку та збереження рекреаційної сфери. Що ж до Наказу, який діє на підставі Положення “Про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України”, то його, на думку авторів, при відповідному доопрацюванні, можна піднести до рангу закону.

Загалом, системний аналіз законодавчих дефініцій “рекреаційні зони” та “землі рекреаційного призначення” у тому значенні, в якому вони визначаються у ст. 63 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” та у ст. 50 ЗК України, вказує на те, що поняття “рекреаційні зони” охоплює поняття “землі рекреаційного призначення”, враховуючи їхнє однакове цільове призначення – для організування відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів [37].

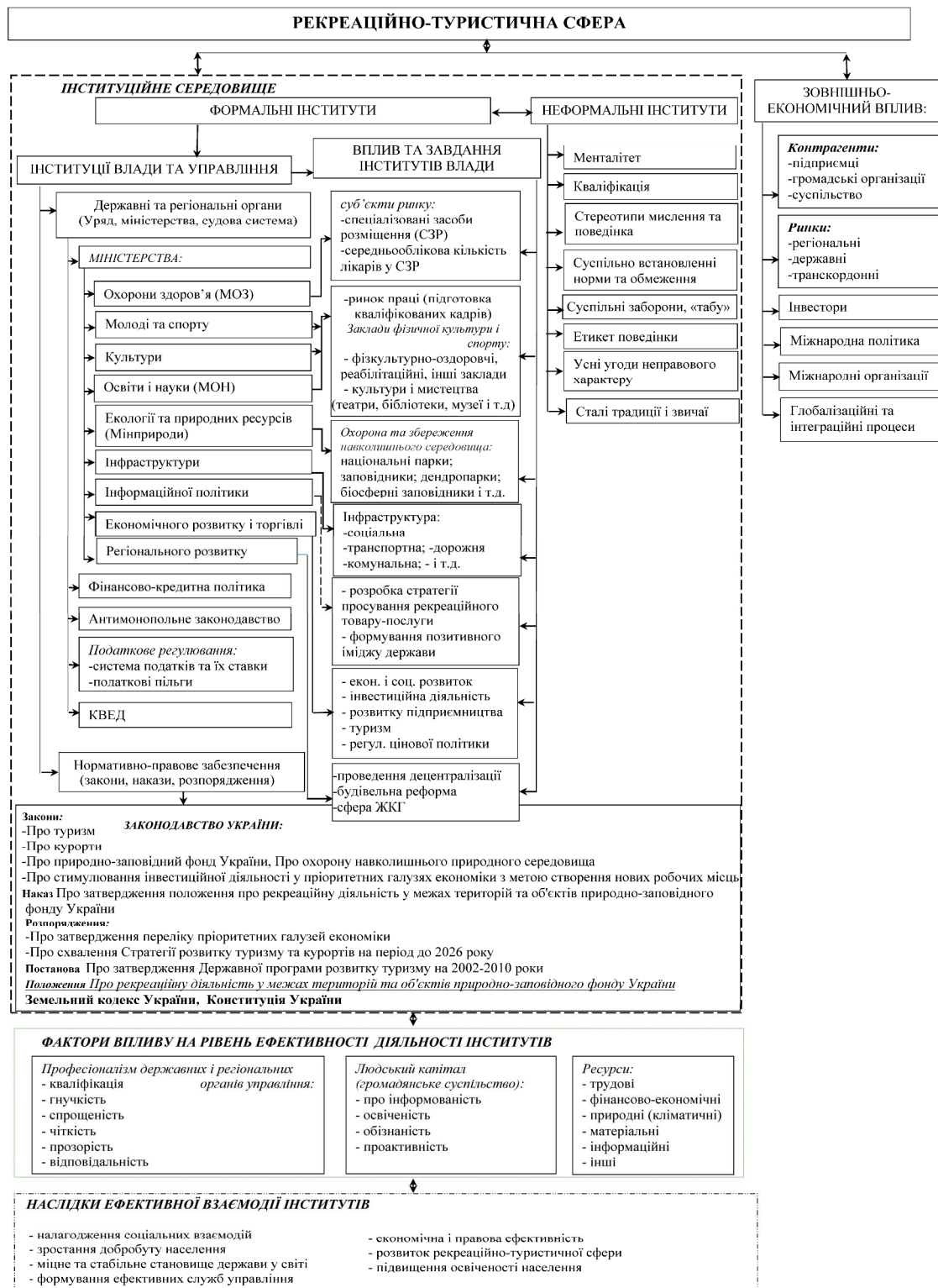
Доцільним також є аналіз Постанови КМУ N 583 від 29 квітня 2002 р. “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 роки” [40] та Розпорядження КМУ № 168-р від 16.03.2017 “Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року” [41]. Поява цих нормативно-правових актів є логічною і актуальною на сьогодні, оскільки, з середини 20-го століття туристична галузь у світі почала набувати масового, глобального характеру та набуває все більшої ваги для ефективного розвитку економіки та соціальної сфери як у світі, так і в Україні. Розвиток рекреаційно-туристичної сфери є чинником створення додаткових робочих місць, чим підвищив рівень зайнятості та якості життя населення і забезпечив зростання національної економіки. Своєю чергою, це сприяло збільшенню валютних запасів держави і підвищенню її авторитету на міжнародній арені.

Опираючись на ці дослідження, було структуровано інституційне середовище та відображено його вплив на рекреаційно-туристичну сферу, що проілюстровано на рисунку.

В окремий блок виділено чинники впливу на рівень ефективності діяльності інститутів, де чітко прослідковується важливість інститутів, їхня роль та залучення у формування механізму управління РС. Отож, внаслідок злагодженої діяльності інститутів та з врахуванням перерахованих факторів, які впливають на ефективність цих інститутів, було сформовано блок, який демонструє наслідки позитивної взаємодії інститутів. Результатом цієї співпраці стане ріст економіки, зростання довіри інвесторів до стабільності і безпеки ведення бізнесу, прозорих правил, які призведуть до зростання добробуту населення, формування ефективних служб управління та наступного витка розвитку економіки держави. Це, зокрема, позитивно вплине на розвиток рекреаційно-туристичної сфери держави та формування здорової нації.

Хоча туризм є складовою частиною рекреаційної сфери, однак, рекреаційна діяльність є менш правово захищеною, аніж туризм. На нашу думку, саме нормативно-правові акти в сфері рекреації повною мірою повинні забезпечувати захист та розвиток природно-рекреаційного та історико-культурного потенціалу нашої країни та регламентувати туристичну діяльність в Україні. Важливим є те, що кожна наступна версія нормативно-правових актів повинна мати на меті спростити і прозоро викласти правила діяльності у рекреаційно-туристичній сфері. Стратегічний план розвитку кожного регіону повинен обов’язково містити програму розвитку його рекреаційної сфери. Метою таких програм та стратегій є створення конкурентоспроможного національного туристичного продукту, який повинен максимально задовольнити туристичні потреби населення країни на внутрішньому та міжнародному ринках і забезпечити, на цій основі, комплексний розвиток регіонів України за умови збереження екологічної рівноваги та культурної спадщини [40]. Це дасть змогу,

враховуючи наявні рекреаційні ресурси території, розробити місця відпочинку, місця для занять спортом як для дорослих, так і для дітей, облагородити водойми і пристосувати їх для риболовлі, купання тощо.

Вплив інституційного середовища на формування і діяльність рекреаційно-туристичної сфери
 Джерело: розробка авторів

Величина місцевого бюджету прямо пропорційно залежить від розвитку регіону, а рівень зайнятості населення та кількість підприємств, які працюють в цьому регіоні, є показником

ефективного управління. Лишень сприятливі умови та ефективні механізми управління місцевих органів влади можуть створити достатні умови для розвитку малого і середнього бізнесу, основою і запорукою якого є ефективний розвиток рекреаційно-туристичної сфери в Україні.

Отже, розглядаючи рекреацію як економічну категорію, виявлено, що ця категорія визначена лише у Положенні “Про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України”, що підтверджено відповідним Наказом “Про затвердження положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України”. Проведений аналіз нормативно-правових актів, які регулюють туристичну діяльність і суміжні галузі, дозволив на базі зазначеного вище Положення зробити висновок про доцільність розробки і прийняття Закону “Про рекреацію”, який би регламентував рекреаційну діяльність і надав їй статусу галузі. Вагомим аргументом для цього є те, що туризм є складовою РС, про що зазначено опосередковано вищезгаданим Положенням, в якому рекреація – це відновлення за межами постійного місця проживання у визначених згідно із законодавством місцях природно-заповідних територій та об’єктів розумових, духовних і фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого, культурно-пізнавального відпочинку, туризму, оздоровлення, любительського та спортивного рибальства, полювання тощо.

Висновки

Опираючись на проаналізовані вище нормативно-правові акти України, в яких до переліку пріоритетних галузей економіки було віднесено курортно-рекреаційну сферу, і враховуючи фактори попиту, пропозиції та тенденції розвитку ринку рекреаційних послуг, можна констатувати необхідність удосконалення державної політики щодо зазначеної сфери, впровадження ефективних управлінських, організаційно-правових, економічних, інвестиційних механізмів її розвитку як високорентабельної галузі економіки країни. Для цього державним органам влади необхідно звернути увагу на розвиток регламентування діяльності суб’єктів малого та середнього бізнесу, які є фундаментом економічного розвитку рекреаційної сфери. Розроблення національних стандартів надання рекреаційно-туристичних послуг, узгодження їх з міжнародними стандартами, забезпечення відповідності якості та ціни рекреаційно-туристичного продукту-послуги дозволить підвищити конкурентоспроможність рекреаційної сфери та вийти на міжнародний рівень його функціонування. Для раціонального і ефективного використання рекреаційних, природних, туристичних, лікувальних та інших ресурсів України необхідно сформувати рекреаційно-туристичне середовище за допомогою створення та забезпечення функціонування зон розвитку курортів та туризму, розробити, впровадити та запропонувати споживачеві конкурентоспроможний національний рекреаційно-туристичний продукт-послугу.

Перспективи подальших досліджень

На думку авторів, доцільно в майбутньому узгодити терміни “рекреація” та “туризм” законодавчо, оскільки функціонування їх відокремлено послаблює позиціонування цих сфер, і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках та негативно впливає на формування рекреаційно-туристичного продукту. Саме з’ясування термінологічної відмінності між туризмом, який визначений на державному рівні як пріоритетний напрям розвитку, і рекреацією дозволить сформувати нішу, в якій розвиток рекреації призведе до синергічного ефекту.

1. Поворозник В. О. (2006) Інституційні зміни в умовах трансформаційної економіки України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / В. О. Поворозник – Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. – 19 с. 2. Гриценко А. (2005) Наука и искусство институционального строительства / А. Гриценко // Институційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: Матеріали наукового симпозиуму. – Х.: ХНУ. – С. 21. 3. Оліховська М. В. (2012) Організаційно-економічне обґрунтування становлення та розвитку підприємств агробізнесу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / М. В. Оліховська. – Львів. – 20 с. 4. Мальська М. П. (2015) Туристичний бізнес: теорія і практика. Available at: [https://westudents.com.ua/glavy/93657-13-turizm-yak-](https://westudents.com.ua/glavy/93657-13-turizm-yak)

galuz-ndustr.html. 5. Русановська Н. О. (2005) Сутнісні ознаки та місце права рекреаційного природокористування в системі екологічних прав громадян / Н. О. Русановська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Юридичні науки. – № 63–64. – С. 102.

6. Яковенко І. М. (2004) Теоретико-методологические основы рекреационного природопользования (общественно-географическое исследование): дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02. Киев, 2004. 454 с. 7. Яцук Н. В. (2009) Поняття державного регулювання сфери рекреації / Н. В. Яцук // Науково-виробничий журнал “Держава та регіони”. – Серія: Державне управління. – № 3. Available at: http://tourlib.net/statti_ukr/yacuk.htm. 8. Закон України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” від 06.09.2012 р. N 5205-VI. Available at: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>. 9. Розпорядження КМУ “Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки” від 14.08.2013 р. № 843-р. Available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80?nreg=843-2013-%F0&find=1&text=%B3%ED%E2%E5%F1%F2%E8%F6%B3%E9%ED%E0+%E4%B3%FF%EB%FC%ED%B3%F1%F2%FC#n7>. 10. Закон Республіки Польща “Про фізичну культуру” від 18.01.1996 р. № 25. Available at: prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19960250113. 11. Програма Міністерства спорту і туризму Республіки Польща “Програма розвитку спорту до 2020 р.” від 06.07.2015 р. // available at: <https://bip.msit.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnyc/inne-dokumenty-rzadowe/1570,Program-Rozwoju-Sportu-do-roku-2020.html>. 12. Інфографіка: Спорт і рекреація у 2016 р. / Головне Управління Статистики Польщі. Available at: <https://stat.gov.pl/infografiki-widzety/infografiki/infografika-sport-i-rekreacja,57,1.html>. 13. Hanmer L. F., Brunner A. H. (1915) Recreation Legislation. The Department of Recreation, Russell Sage Foundation, NY. Available at: https://www.russellsage.org/sites/default/files/Hanmer_Recreation%20Legislation_0.pdf. 14. Recreation.gov – Офіційний сайт USA.gov. Available at: <http://www.Recreation.gov>. 15. Walls M. (2009) Parks and Recreation in the United States: Local Park Systems. Available at: <https://www.rff.org/publications/issue-briefs/parks-and-recreation-in-the-united-states-local-park-systems/>. 16. Recreational Use Statutes. Available at: <https://premisesliability.uslegal.com/recreational-use-statutes/>. 17. Statutes and Regulations. Available at: <https://www.princeedwardisland.ca/en/legislation/all/all/a>. 18. Recreation Loan [Agriculture] Law and Legal Definition. Available at: <https://definitions.uslegal.com/r/recreation-loan-agriculture/>. 19. Government of Canada. Statistics Canada. Amusement and recreation, summary statistics. Available at: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=2110005701>. 20. Australian Government. Department of the Environment and Energy Heritage Australian Government Recreational Activities // available at: <http://www.environment.gov.au/heritage>. 21. Ministry of Climate and Environment. Outdoor Recreation Act. Available at: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/outdoor-recreation-act/id172932/>. 22. UK legislation. The National Archives // available at: <https://www.legislation.gov.uk/all?title=recreation>. 23. Outdoor recreation in American life: a national assessment of demand and supply trends. Available at: <https://www.srs.fs.usda.gov/pubs/20814>. 24. Queensland Recreation Centres. Available at: <https://www.qld.gov.au/recreation/activities/areas-facilities/centres>. 25. The City of Toronto. Recreation // available at: <https://www.toronto.ca/explore-enjoy/recreation/>. 26. Горелова А. Рекреационная модель организации досуга за рубежом / А. Горелова, К. Ильина. Available at: <http://www.tsutmb.ru/nauka/internet-konferencii/6-visheslovatskie-chtenia/gorelova.pdf>. 27. Постанова КМУ “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року” від 21.07.2006 р. № 1001. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>. 28. Постанова КМУ “Про затвердження Положення про Державний комітет України по туризму” від 12.08.1993 р. №625 // available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/625-93-%D0%BF>. 29. Закон України “Про туризм” ред. від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed19950915>. 30. Закон України “Про туризм” / ред. від 11.02.2015 р. № 324/95-ВР Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed20150211>. 31. Рекреація, туризм і дозвілля: тлумачення і співвідношення понять. Available at: <https://recreation.ecotour.com.ua/article/125-2012-02-09-12-36-06>. 32. Закон України “Про курорти” ред. від 04.11.2018 р. № 2026-III. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>. 33. Постанова КМУ “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади від 10.09.2014р. №442. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>. 34. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” ред. від 19.04.2018 р. № 2456-XII. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/>

laws/show/2456-12. 35. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України “Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України” від 22.06.2009р. № 330. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09>. 36. Постанова КМУ “Про затвердження Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України” ред. від 26.02.2010 р. № 1524-2006-п . Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1524-2006-%D0%BF>. 37. Шмигова О. Поняття та юридичні ознаки права рекреаційного природокористування / О. Шмигова // Екологічне право. Available at: <http://vuzlib.com/content/view/1193/34/>. 38. Земельний кодекс України : Закон України від 07.02.2019 р. №2768-III. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page>. 39. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 19.04.2018 р. № 2456-XII. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>. 40. Постанова КМУ “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки” від 29.04.2002 р. № 583. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/583-2002-%D0%BF>. 41. Розпорядження КМУ “Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року” від 16.03.2017 № 168-р. Available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>.

1. Povoroznyk V. O. (2006) Institutional changes in the conditions of the transformational economy of Ukraine (author's abstract PhD Thesis). K.: Kyiv National University named by Taras Shevchenko. – 19 p. 2. Gritsenko A. (2005) Science and Art of Institutional Construction / A. Gritsenko // Institutional Architecture and Mechanisms of Economic Development: Materials of the Scientific Symposium. – Kh. KhNU. – P. 21. 3. Olichovska M. V. (2012) Organizational and economic substantiation of formation and development of agribusiness enterprises / M. V. Olichovska. Lviv. 20 p. 4. Malska M. P. (2015) Travel Business: Theory and Practice. Retrieved from <https://westudents.com.ua/glavy/93657-13-turizm-yak-galuz-ndustr.html>. 5. Rusanovska N. O. (2005) Essential features and place of the right of recreational nature use in the system of ecological rights of citizens / N. O. Rusanovska // Bulletin of Kyiv National University named by Taras Shevchenko. – Law Sciences. No. 63–64. – P. 102. 6. Yakovenko I.M. (2004) Theoretical and methodological bases of recreational nature use (socio-geographical research (PhD Thesis), Kyiv, 2004. 454 p. 7. Yatsuk N. V. (2009) The concept of state regulation of the sphere of recreation / N. V. Yatsuk // Scientific and Production Magazine “State and Regions”. - Series: Public Administration. – № 3. Retrieved from: http://tourlib.net/statti_ukr/yacuk.htm. 8. Law of Ukraine “On stimulation of investment activity in priority sectors of the economy for the purpose of creating new jobs” of 06.09.2012 No 5205-VI// available at: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>. 9. The CMU resolution “On approval of the list of priority sectors of the economy” dated August 14, 2013 No 843-p. Retrieved from: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80?nreg=843-2013-%F0&find=1&text=%B3%ED%E2%E5%F1%F2%E8%F6%B3%E9%ED%E0+%E4%B3%FF%EB%FC%ED%B3%F1%F2%FC#n7>. 10. Law of the Republic of Poland “On Physical Culture” dated January 18, 1996 No 25. Retrieved from: prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19960250113. 11. Program of the Ministry of Sport and Tourism of the Republic of Poland “Sport Development Program till 2020” dated 06.07.2015. Retrieved from: <https://bip.msit.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnyc/inne-dokumenty-rzadowe/1570,Program-Rozwoju-Sportu-do-roku-2020.html>. 12. Infographics: Sports and Recreation in 2016 / Main Statistics Office of Poland. Retrieved from: <https://stat.gov.pl/infografiki-widzety/infografiki/infografika-sport-i-rekreacja,57,1.html>. 13. Hanmer L. F., Brunner A. H. (1915) Recreation Legislation. The Department of Recreation, Russell Sage Foundation, NYC. Retrieved from: https://www.russellsage.org/sites/default/files/Hanmer_Recreation%20Legislation_0.pdf. 14. Recreation.gov. Retrieved from: <http://www.Recreation.gov>. 15. Walls M. (2009) Parks and Recreation in the United States: Local Park Systems. Retrieved from: <https://www.rff.org/publications/issue-briefs/parks-and-recreation-in-the-united-states-local-park-systems/>. 16. Recreational Use Statutes. Retrieved from: <https://premisesliability.uslegal.com/recreational-use-statutes/>. 17. Statutes and Regulations. Retrieved from: <https://www.princeedwardisland.ca/en/legislation/all/all/a>. 18. Recreation Loan [Agriculture] Law and Legal Definition. Retrieved from: <https://definitions.uslegal.com/r/recreation-loan-agriculture/>. 19. Government of Canada. Statistics Canada. Amusement and recreation, summary statistics. Retrieved from: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=2110005701>. 20. Australian Government. Department of the Environment and Energy Heritage Australian Government Recreational Activities.

Retrieved from: <http://www.environment.gov.au/heritage>. 21. Ministry of Climate and Environment. Outdoor Recreation Act. Retrieved from: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/outdoor-recreation-act/id172932/>. 22. UK legislation. The National Archive. Retrieved from: <https://www.legislation.gov.uk/all?title=recreation>. 23. Outdoor recreation in American life: a national assessment of demand and supply trends. Retrieved from: <https://www.srs.fs.usda.gov/pubs/20814>. 24. Queensland Recreation Centres. Retrieved from: <https://www.qld.gov.au/recreation/activities/areas-facilities/centres>. 25. The City of Toronto. Recreation. Retrieved from: <https://www.toronto.ca/explore-enjoy/recreation/>. 26. Gorelova A. Recreational model of organization of leisure abroad / A. Gorelova, K. Ilyina. Retrieved from: <http://www.tsutmb.ru/nauka/internet-konferencii/6-visheslovatskie-chtenia/gorelova.pdf>. 27. CMU Resolution “On Approval of the State Strategy for Regional Development for the Period until 2015” dated July 21, 2006 No. 1001. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>. 28. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Regulation on the State Committee of Ukraine for Tourism” dated August 12, 1993, No. 625. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/625-93-%D0%BF>. 29. Law of Ukraine “On Tourism” dated September 15, 1995 No. 324/95-BP. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed19950915>. 30. Law of Ukraine “On Tourism” dated 02.11.2015 № 324/95-BP. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed20150211>. 31. Recreation, tourism and leisure: interpretation and correlation concepts. Retrieved from: <https://recreation.ecotour.com.ua/article/125-2012-02-09-12-36-06>. 32. Law of Ukraine “On Resorts” dated November 4, 2018 № 2026-III. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>. 33. CMU Resolution “On Optimization of the System of Central Bodies of Executive Power from 09.10.2014 №442. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>. 34. Law of Ukraine “On the Nature Reserve Fund of Ukraine”, dated April 19, 2018 No 2456-XII. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>. 35. Order of the Ministry of Environmental Protection of Ukraine “On Approval of the Regulations on recreational activities within the territories and objects of the nature reserve fund of Ukraine” dated June 22, 2009. No 330 Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09>. 36. CMU Resolution “On Approval of the Regulation on the Ministry of Environmental Protection of Ukraine” dated 26.02.2010 No 1524-2006-p. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1524-2006-%D0%BF>. 37. Shmygova O. Concepts and legal features of the right of recreational nature use / O. Shmygova // Ecological law. Retrieved from: <http://vuzlib.com/content/view/1193/34/>. 38. Land Code of Ukraine: Law of Ukraine of 07.02.2019 №2768-III. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page>. 39. The Law of Ukraine “On the Nature Reserve Fund of Ukraine” dated April 19, 2018, No. 2456-XII. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>. 40. CMU Resolution “On Approval of the State Program for the Development of Tourism for 2002-2010” dated April 29, 2002 №583. Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/583-2002-%D0%BF>. 41. CMU Resolution “On Approval of the Strategy for the Development of Tourism and Resorts for the period up to 2026” dated March 16, 2017, No. 168-p. Retrieved from: // available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>.